

Wat leerden we uit de praktijk?

BUNDELING MAAKT HET BEHEER EFFICIËNTER

Wanneer knotbomen van **meerdere** landbouwers of eigenaars **samen worden aangepakt**, kunnen aannemers, machines en planning beter op elkaar worden afgestemd. Dat zorgt voor **schaalvoordeel** en maakt de uitvoering **praktischer**.

ONTZORGING VERLAAGT DE DREMPEL

Voor landbouwers zit de drempel niet alleen in het knotten zelf. Ook administratie, subsidies, afspraken met aannemers en opvolging vragen tijd. Begeleiding helpt om de stap naar beheer kleiner te maken.

ONDERSTEUNING BLIJFT NOODZAKELIJK

De positieve balans binnen het project was mogelijk dankzij een combinatie van beheerovereenkomsten, gemeentelijke ondersteuning, de bijdrage van ILvA en de begeleiding binnen het project. Vooral een beheerovereenkomst van de VLM is sterk aan te raden. Waar die niet mogelijk is, kan de gemeentelijke subsidie helpen om de kost mee op te vangen.

DE BEHEERCYCLUS DOET ERTOE

Niet te frequent knotten levert meer bruikbare biomassa op. Tegelijk mag beheer niet te lang uitgesteld worden, want achterstallig beheer maakt de werken zwaarder, duurder en risicovoller.

SNOEIHOUD MOET EEN BESTEMMING KRIJGEN

Knotbeheer stopt niet bij het knotten zelf. Ook de verwerking van het snoeihout moet van bij het begin mee in beeld zijn. In Geraardsbergen nam ILvA een belangrijke rol op in die keten. Het snoeihout werd ter plaatse verhaakseld en de houtsnippers kregen een bestemming als lokale grondstof.

PRAKTIJKMOMENTEN MAKEN HET TASTBAAR

Naast de terreinwerken waren ook de infomomenten en demo's belangrijk. Landbouwers en partners kregen er zicht op de machines, de verwerking van het hout, de praktische organisatie en de mogelijke toepassingen van houtsnippers. Die momenten zorgden voor uitwisseling, vertrouwen en enthousiasme om verder na te denken over gezamenlijk beheer.

Van project naar gevolg

Van Tronk tot Snipper is afgerond, maar de inzichten blijven relevant.

De praktijk in Geraardsbergen toont dat gezamenlijk knotbeheer kansen biedt wanneer de juiste partners rond de tafel zitten. Het model kan uitgerold worden naar andere gemeenten en intercommunales, op voorwaarde dat er rekening gehouden wordt met lokale factoren. Dit project biedt een concrete basis om ook elders na te denken over betaalbaar beheer van knotbomen en houtkanten.

Samenwerking als sleutel

Van Tronk tot Snipper bracht verschillende partners samen, elk met een eigen rol in de keten.

Van knotboom tot grondstof

EEN PRAKTIJKMODEL VOOR HAALBAAR KNOTBEHEER

Knotbomen zijn waardevolle onderdelen van het landbouwlandschap. Ze houden water vast, beschermen de bodem, bieden schaduw en beschutting en versterken de biodiversiteit. Die waarde blijft alleen behouden als ze **regelmatig en deskundig beheerd** worden.

Knotbomen werden echter vooral aangeplant voor geriefhout. Die economische waarde is teloor gegaan. Voor landbouwers en eigenaars is hun beheer vandaag een hele opdracht. Knotten vraagt tijd, materiaal, veilige uitvoering en organisatie. Ook de afvoer van snoeihout, de aanvraag van subsidies en de zoektocht naar een betaalbare aanpak maken het beheer complex. Daardoor dreigen knotbomen en houtkanten op veel plaatsen achterstallig beheerd te raken.

In Geraardsbergen bracht Het LEADER-project: 'Van Tronk tot Snipper' landbouwers, Stad Geraardsbergen, ILvA, Boerennatuur, Boerenbond en Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen tot Dender samen rond één centrale vraag:

Hoe kunnen we knotbeheer zo kostendekkend mogelijk organiseren én het vrijgekomen hout opnieuw nuttig inzetten?

Twee winters knotbeheer in Geraardsbergen

AANPAK IN 5 BOUWSTENEN

1 Landbouwers bereiken

Bij de geïnteresseerde landbouwers zijn de knotbomen geïnventariseerd en is de logistieke haalbaarheid van machinaal knotten onderzocht.

2 Groepsaankoop machinaal knotten

De knotboombestanden van alle landbouwers werden samen in een bestek gegoten en in de markt gezet.

3 Verwerking biomassa

Het snoeihout werd niet als afval beschouwd. In samenwerking met ILvA is onderzocht hoe het hout het best verwerkt kan worden, waarbij verhakselen op locatie in de praktijk de meest werkbare aanpak bleek. De houtsnippers krijgen zo een nieuwe bestemming als lokale grondstof, bijvoorbeeld voor warmteopwekking, bodemverbetering of compostering.

4 Vereenvoudiging van de administratie

Landbouwers krijgen begeleiding bij de praktische en administratieve kant: welke bomen komen in aanmerking, welke subsidies zijn mogelijk, wie voert wat uit en hoe worden de werken opgevolgd?

5 Ruimte voor maatwerk

Landbouwers konden zelf mee bepalen welke formule het best bij hun bedrijf paste: zelf stompfen afwerken, werken volledig uitbesteden, al dan niet instappen in een beheerovereenkomst met de VLM, ...

Praktijkmomenten brachten het verhaal tot leven

Naast de terreinwerken waren er ook infomomenten en praktijkdemo's. Daar kregen landbouwers en partners zicht op de machines, de verwerking van het snoeihout en de mogelijke toepassingen van houtsnippers. Zo werd de aanpak niet alleen op papier uitgewerkt, maar ook op het terrein getoond en besproken. Die momenten zorgden voor uitwisseling, vertrouwen en enthousiasme om verder na te denken over gezamenlijk knotbeheer.

Wat leerden de cijfers?

KOSTPRIJS PER KNOTBOOM

Van theoretische inschatting naar praktijkresultaat

theoretische doorrekening

€ 80,76
totale kost per boom

Mogelijke baten

- **BO VLM**
€42,55 / boom
- **waarde snippers**
€18,90 / boom
- **of ecoregeling**
€18,08 / boom*

* Er wordt uitgegaan van theoretische opbrengst van 300 kg/boom.

Restkost voor landbouwer

€19,31 / boom

BO + verkoop snippers

€20,14/ boom

met ecoregeling

praktijkresultaat binnen het project

€ 45,84
gemiddelde all-in kost per boom door groepsaankoop, efficiënte uitvoering en verwerking

€ 56,92
gemiddelde totale baten per boom

- BO VLM of gemeentelijke knotboomsubsidie
- bijdrage ILvA voor biomassa en hakselen

+ €11,08
gemiddelde eindbalans per boom

gemiddelde biomassa
± 800 kg / boom

Belangrijkste lessen

- **beheerovereenkomst (BO)** met VLM is aan te raden
- zelf (laten) **bijwerken** is kostenbesparend
- **niet te frequent** knotten geeft meer biomassa
- schaalvoordeel van de **groepsaankoop** en ontzorging maken het verschil
- afzet van de biomassa met **ILvA als lokale partner** is een belangrijke input

De positieve balans kwam tot stand door een combinatie van beheerovereenkomsten of gemeentelijke ondersteuning, de bijdrage van ILvA voor het hakselen en de biomassa, en de administratieve en logistieke begeleiding die betaald werd door de projectsubsidie.

De conclusie is dus niet dat knotbeheer vanzelf rendabel is. De cijfers tonen vooral dat een collectieve aanpak kansen biedt wanneer beheer, ondersteuning, schaalvoordeel en verwerking goed op elkaar afgestemd zijn.

